

Roczny plan pracy dla klasy V na 2 h

Dział programu	Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania podstawowe	Wymagania ponadpodstawowe	Odniesienie do podstawy programowej
			Konieczne i podstawowe	Rozszerzające i dopełniające	
ROZDZIAŁ I Początek wieków średnich	1. Początek nowej epoki – średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> upadek imperium rzymskiego życie ludzi na początku średniowiecza wzrost znaczenia Kościoła powstanie nowych państw w Europie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zna i zaznacza na taśmie chronologicznej datę upadku imperium rzymskiego – 476 r.; wskazuje upadek imperium rzymskiego jako początek nowej epoki – średniowiecza; wyjaśnia przyczyny podziału imperium rzymskiego na części wschodnią i zachodnią; przedstawia przyczyny upadku starożytnego Rzymu; wyjaśnia pojęcie „barbarzyńcy”; posługując się mapą, wskazuje i nazywa państwa barbarzyńskie powstałe na gruzach imperium rzymskiego; zna wpływ łaciny na powstanie języków romańskich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak doszło do powstania państw barbarzyńskich na gruzach imperium rzymskiego; opowiada o położeniu ludności po upadku imperium rzymskiego; wyjaśnia pojęcie „języki romańskie” i podaje ich przykłady; charakteryzuje zmiany, jakie zaszły w życiu ludzi na początku średniowiecza; wyjaśnia przyczyny rozszerzenia się chrześcijaństwa w Europie; przedstawia rolę duchownych w państwach barbarzyńskich; zbiera informacje na temat plemienia Wandalów i wyjaśnia współczesne rozumienie pojęcia „wandal”. 	
	Wśród mieszkańców Biskupina	<ul style="list-style-type: none"> położenie i wygląd osady wyposażenie chat w Biskupinie zajęcia mieszkańców Biskupina 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje czas powstania osady w Biskupinie i zaznacza VIII w. p.n.e. na taśmie chronologicznej; przedstawia położenie i wygląd osad w Biskupinie; wymienia elementy obronne osady w Biskupinie; wymienia hodowlę i rolnictwo jako główne zajęcia mieszkańców Biskupina. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy obronne osady w Biskupinie i opisuje ich funkcje; opowiada o wyglądzie domostwa w Biskupinie, posługując się pojęciami: „palenisko”, „nary”; opowiada o zajęciach mieszkańców Biskupina; wyjaśnia przyczynę upadku osady w Biskupinie; zbiera dodatkowe informacje o osadzie w Biskupinie i prezentuje je w formie wskazanej przez nauczyciela. 	
	2. Nasi przodkowie – Słowianie	<ul style="list-style-type: none"> Słowianie, ich siedziby i zajęcia wierzenia Słowian obyczaje Słowian system plemienny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje czas pojawienia się Słowian w Europie i zaznacza VI w. na taśmie chronologicznej; nazywa i wskazuje na mapie siedziby Słowian (tereny Europy Środkowo-Wschodniej); wyjaśnia pojęcie „plemię”; wymienia zajęcia Słowian; przedstawia wierzenia Słowian; podaje przykłady miejsc, w których Słowianie czcili bogów; wymienia przykłady obrzędów słowiańskich, które przetrwały do dziś. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia grupy etniczne Słowian i podaje przykłady współczesnych narodów zaliczanych do nich; wymienia najważniejszych bogów słowiańskich i ich dziedziny opiekuńcze; wyjaśnia pojęcie „wiew”; wyjaśnia zasady funkcjonowania ustroju plemiennego; wymienia więzi łączące członków jednego plemienia; zbiera informacje i opowiada o dożynkach – obrzędzie słowiańskim, który przetrwał do dziś. 	Temat spoza podstawy programowej, za wyjątkiem pojęcia „plemię” (10.3).
	3. Mieszko twórcą państwa	<ul style="list-style-type: none"> zjednoczenie plemion przez Polan Mieszko I władcą nowego państwa przyczyny chrztu Polski w 966 r. skutki i znaczenie chrztu Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej datę chrztu Polski – 966 r.; wskazuje wiek X jako czas panowania Mieszka I i zaznacza go na taśmie chronologicznej; wskazuje Mieszka I jako pierwszego historycznego władcę Polski; wskazuje ród Piastów jako pierwszą polską dynastię panującą; wyjaśnia pojęcie „dynastia”; wskazuje na mapie państwo Mieszka I, Gniezno i Poznań; na podstawie mapy wymienia plemiona zamieszkujące ziemie polskie w X w.; wskazuje na mapie tereny zamieszkałe przez plemię Polan; na podstawie mapy wymienia sąsiadów Polski za panowania Mieszka I. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „misja chrystianizacyjna”; wskazuje przyczyny przyjęcia chrztu przez Mieszka I; wymienia korzyści płynące dla Polski z przyjęcia chrześcijaństwa; wskazuje znaczenie przyjęcia chrześcijaństwa dla rozwoju państwa polskiego; wyjaśnia pochodzenie nazw „Polanie” i „Polska”. 	10.2 10.3

	4. Bolesław Chrobry – pierwszy król Polski	<ul style="list-style-type: none"> Bolesław Chrobry następcą Mieszka I cel i skutki misji św. Wojciecha przyczyny i znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego Bolesław Chrobry i Otton III – bohaterowie zjazdu gnieźnieńskiego koronacja Bolesława Chrobrego w 1025 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie przydomka „Chrobry”; zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej datę zjazdu gnieźnieńskiego – 1000 r.; przedstawia krótko św. Wojciecha; wskazuje bohaterów zjazdu gnieźnieńskiego – Bolesława Chrobrego i Ottona III; opowiada historię zjazdu gnieźnieńskiego; wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa Bolesława Chrobrego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia cel misji św. Wojciecha; opowiada o przebiegu misji św. Wojciecha; wyjaśnia przyczyny zjazdu gnieźnieńskiego; omawia decyzje ogłoszone na zjeździe gnieźnieńskim i ich znaczenie; wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego dla państwa polskiego; ocenia panowanie Bolesława Chrobrego; wskazuje na mapie i nazywa tereny przyłączone do Polski przez Bolesława Chrobrego oraz miejscowość, w której powstało pierwsze w Polsce arcybiskupstwo; wyjaśnia znaczenie utworzenia w Polsce arcybiskupstwa; zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej daty misji św. Wojciecha (997 r.) i koronacji Bolesława Chrobrego (1025 r.). 	10.4
	Święty Wojciech – patron Polski	<ul style="list-style-type: none"> życie i działalność św. Wojciecha miejsca kultu św. Wojciecha 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> posługując się materiałem ilustracyjnym opowiada krótko o misji św. Wojciecha u Prusów; wskazuje Gniezno jako miejsce kultu religijnego związanego ze św. Wojciechem; wskazuje Drzwi Gnieźnieńskie jako najcenniejszy zabytek związany ze św. Wojciechem. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia przebieg misji chrystianizacyjnej św. Wojciecha; opowiada o postawie Bolesława Chrobrego wobec śmierci św. Wojciecha; charakteryzuje św. Wojciecha; zbiera i prezentuje w wybranej przez siebie formie informacje dotyczące Drzwi Gnieźnieńskich i relikwiarza św. Wojciecha; wskazuje inne niż Gniezno miejscowości związane ze św. Wojciechem. 	
	Sprawdzamy wiedzę i umiejętności	Przypomnienie i utrwalenie poznanych pojęć i zagadnień.			
ROZDZIAŁ II Życie w państwie pierwszych Piastów	5. Trud rządzenia	<ul style="list-style-type: none"> władca – jego prawa i obowiązki urzędnicy i ich zadania drużyna książęca i jej rola dwór książęcy (królewski) Gniezno pierwszą stolicą Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje Mieszka I i Bolesława Chrobrego jako pierwszych władców Polski; zna tytuły pierwszych władców Polski – książę i król; wyjaśnia pojęcie „drużyna książęca”; wyjaśnia zadania i znaczenie drużyny książęcej; wskazuje Gniezno jako pierwszą stolicę Polski. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia prawa i obowiązki władcy w X–XII w.; wymienia najważniejszych urzędników książęcych (królewskich) i omawia ich zadania; wskazuje zadania rady monarszej; opowiada krótko o życiu dworu książęcego (królewskiego) w X–XII w.; przedstawia i omawia uzbrojenie wojów konnych i pieszych z początków średniowiecza. 	10.3
	W blasku królewskiej korony	<ul style="list-style-type: none"> koronacja i jej znaczenie insygnia koronacyjne zadania monarchiń 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia insygnia koronacyjne: korona, jabłko, berło, miecz koronacyjny; wyjaśnia znaczenie koronacji dla monarchy i państwa; przedstawia najważniejsze zadania monarchiń; wskazuje Szczerbiec jako miecz koronacyjny królów Polski. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia warunki uzyskania korony królewskiej; opowiada o przebiegu koronacji; wyjaśnia pojęcie „pomazaniec boży”; wyjaśnia symbolikę insygniów koronacyjnych; wyjaśnia nazwę miecza koronacyjnego królów Polski; opowiada o działalności monarchiń. 	Temat spoza podstawy programowej, za wyjątkiem pojęcia „koronacja” (20.2).
	6. Życie w Polsce pierwszych Piastów	<ul style="list-style-type: none"> społeczeństwo polskie za pierwszych Piastów miejsca powstawania grodów wygląd, funkcja i znaczenie grodów zajęcia mieszkańców grodu funkcja podgrodzi i zajęcia ich mieszkańców 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: „gród”, „podgrodzie”, „danina”; wymienia grupy społeczne żyjące w Polsce X–XII w.; wskazuje miejsca, w których powstawały grody; wskazuje na ilustracji elementy obronne grodu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia zajęcia grup społecznych Polski X–XII w.; przedstawia i charakteryzuje obowiązki poddanych wobec monarchy; wyjaśnia pojęcie „osady służebne” i przedstawia zadania niektórych osad; przedstawia funkcje grodu; wymienia mieszkańców grodu i podgrodzi oraz wskazuje ich zajęcia; wymienia znane grody powstałe na terenie regionu. 	10.3
	7. Wśród zakonników	<ul style="list-style-type: none"> powstawanie zgromadzeń zakonnych życie w klasztorze wygląd i zajęcia zakonników św. Franciszek z Asyżu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: „zakon”, „klasztor”, „reguła zakonna”; opisuje wygląd zakonników; opowiada o życiu zakonnym (modlitwa, praca, życie w ubóstwie); charakteryzuje krótko św. Franciszka z Asyżu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: „habit”, „tonsura”, „benedyktyńska praca”; opowiada o przygotowaniach do ślubów zakonnych; wymienia przyrzeczenia ślubów zakonnych; przedstawia zajęcia zakonników; we wskazanej przez nauczyciela formie przedstawia św. Franciszka z Asyżu i nauki, jakie głosił. 	11.1 11.2
	Za murami klasztoru	<ul style="list-style-type: none"> miejsca, w których budowano klasztory wnętrza klasztorne i ich funkcje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia miejsca, w których budowano klasztory; wymienia najważniejsze części klasztoru i wskazuje ich funkcje: kościół, jadalnia, szkoła, izba szpitalna. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „opat” i opisuje rolę opata w funkcjonowaniu wspólnoty zakonnej; wyjaśnia pojęcie „skryptorium”; opowiada o wyglądzie klasztoru, wskazując funkcje jego pomieszczeń i zabudowań; wymienia zakony różnych obserwacji położone na terenie regionu. 	
	rozszerzenie do 2 jednostek lekcyjnych Klasztory mojego regionu i zabytki z nimi związane	<ul style="list-style-type: none"> lokalne klasztory i zabytki z nimi związane 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze klasztory w swojej miejscowości lub regionie; krótko charakteryzuje wybrany klasztor w swojej miejscowości (lub regionie) i jego obserwację (regułę) zakonną. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wkład zakonów w rozwój kultury regionalnej; na podstawie różnych źródeł, samodzielnie zbiera informacje o wybranym klasztorze, działalności zakonników na terenie regionu lub miejscowości i prezentuje je w formie wskazanej przez nauczyciela. 	

	Sprawdzamy wiedzę i umiejętności	Przypomnienie i utrwalenie poznanych pojęć i zagadnień.			
ROZDZIAŁ III Polska i jej mieszkańcy u schyłku średniowiecza	8. Kazimierz Wielki dobrym gospodarzem	<ul style="list-style-type: none"> • Kraków siedzibą królewską • polityka wewnętrzna Kazimierza Wielkiego • założenie Akademii Krakowskiej • uczta u Wierzyńka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie Kraków i państwo Kazimierza Wielkiego; • wymienia państwa sąsiadujące z państwem Kazimierza Wielkiego; • umiejscawia w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego i zaznacza je na taśmie chronologicznej; • zaznacza na taśmie chronologicznej datę założenia Akademii Krakowskiej – 1364 r.; • opowiada o panowaniu Kazimierza Wielkiego, wymieniając powstanie Akademii Krakowskiej i ucztę u Wierzyńka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na wybranych przykładach omawia panowanie Kazimierza Wielkiego jako okres świetności państwa polskiego (pokojowa polityka zagraniczna, kolonizacja, rozwój handlu i rzemiosła, budownictwo obronne, Akademia Krakowska, uczta u Wierzyńka); • opowiada o uczcie u Wierzyńka; • na podstawie ilustracji identyfikuje uczestników uczt u Wierzyńka; • próbuje ocenić panowanie króla Kazimierza Wielkiego; • w oparciu o przykłady wyjaśnia powiedzenie: „Zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną”; • wymienia zabytki regionu powstałe w czasach Kazimierza Wielkiego. 	10.5 10.6
	Życie żaka	<ul style="list-style-type: none"> • nauka w średniowieczu • zasady funkcjonowania uniwersytetu w średniowieczu • życie codzienne krakowskich żaków 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „żak”, „bakałarz”; • wskazuje łacinę jako język wykładowy w średniowieczu; • wskazuje na mapie Kraków jako miejsce założenia Akademii Krakowskiej; • opowiada o życiu żaków w średniowieczu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „otrząsiny”, „toga”; • przedstawia etapy edukacji w średniowieczu; • wymienia przedmioty nauczane w średniowiecznej szkole; • opowiada o tradycjach żaków krakowskich; • zaznacza na taśmie chronologicznej rok 1364 i identyfikuje go z założeniem Akademii Krakowskiej; • wyjaśnia zasady funkcjonowania uniwersytetu w średniowieczu; • wymienia przedmioty nauczane w średniowiecznej szkole; • opowiada o życiu codziennym krakowskich żaków, używając pojęcia „otrząsiny”, i porównuje je do życia współczesnych uczniów; • podaje przykłady współczesnych tradycji szkolnych, nawiązujących do tradycji średniowiecznych; • wymienia miasta w Europie, w których w średniowieczu powstały uniwersytety. 	
	9. Na zamku rycerskim	<ul style="list-style-type: none"> • zamki obronne, ich funkcja i lokalizacja • wygląd zamku – elementy obronne i mieszkalne • mieszkańcy zamku, ich zajęcia i rozrywki • kodeks rycerski • rycerze i ich powinności • Zawisza Czarny wzorem średniowiecznego rycerza 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w oparciu o ilustrację opowiada o życiu mieszkańców zamku w średniowieczu; • wskazuje elementy obronne zamku i wyjaśnia ich funkcje w czasie obrony; • opisuje wygląd średniowiecznego zamku; • wymienia miejsca lokalizacji zamków; • wymienia mieszkańców zamku średniowiecznego; • w oparciu o ilustrację opisuje strój rycerza; • wymienia Zawiszę Czarnego jako wzór średniowiecznego rycerza. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia elementy obronne zamku: fosa, most zwodzony, brama, mury obronne, wieże; • wymienia cechy średniowiecznego rycerza; • definiuje pojęcia: „kodeks rycerski”, „herb”; • wyjaśnia funkcję średniowiecznych zamków; • opisuje warunki życia mieszkańców zamku; • przedstawia wzór rycerskiej postawy na przykładzie Zawiszy Czarnego; • wymienia zamki obronne regionu lub te, które widział lub zna; • wyjaśnia zależność usytuowania zamków od ich funkcji obronnej; • wymienia te cechy średniowiecznego rycerza, które mają charakter ponadczasowy; • wyjaśnia potrzebę naśladowania postaw rycerskich; • wskazuje potrzebę ochrony zamków jako pomników przeszłości. 	12.1 12.2
	Droga do rycerskiego pasa	<ul style="list-style-type: none"> • stopnie wtajemniczenia rycerskiego (paż – giermek – rycerz) • uroczystość pasowania, na rycerza • turnieje rycerskie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji opisuje uroczystość pasowania na rycerza; • wymienia etapy drogi do rycerskiego pasa; • definiuje pojęcia: „turniej”, „pasowanie na rycerza”; • wyjaśnia, kto mógł zostać rycerza; • wyszukuje w tekście źródłowym informacje o umiejętnościach rycerza. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o drodze do rycerskiego pasa, używając pojęć: „paż”, „giermek”, „pasowanie na rycerza”; • wymienia powinności paza, giermka i rycerza; • opowiada o przebiegu turnieju rycerskiego; • na podstawie tekstu źródłowego opowiada o przygotowaniu Tristana do pasowania na rycerza. 	Temat spoza podstawy programowej, za wyjątkiem pojęcia „paż” (18).
rozszerzenie do 2 jednostek lekcyjnych Zamki rycerskie		<ul style="list-style-type: none"> • zamki obronne, ich funkcja i lokalizacja • wygląd zamku – elementy obronne i mieszkalne • życie codzienne mieszkańców zamku 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji opisuje wygląd średniowiecznego zamku; • na podstawie materiału ilustracyjnego i tekstów źródłowych przedstawia zajęcia mieszkańców zamku; • wymienia i wskazuje na ilustracji elementy obronne zamku: fosa, most zwodzony, brama, mury obronne, wieże. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zajęcia mieszkańców zamku, wcielając się w rolę prezentowanych postaci; • omawia miejsca lokalizacji zamków rycerskich w średniowieczu; • omawia funkcję zamków obronnych w średniowieczu i sporządza prezentację ukazującą słynne polskie zamki; • sporządza portfolio ukazujące zamki średniowieczne znajdujące się w regionie i – występując w roli przewodnika – oprowadza po nich rówieśników. 	
	10. W średniowiecznym mieście	<ul style="list-style-type: none"> • powstawanie miast w średniowieczu • elementy obronne miast średniowiecznych • wygląd i zabudowa średniowiecznego rynku • miasta średniowieczne a współczesne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o powstawaniu miast w średniowieczu i możliwościach ich lokowania; • opisuje wygląd średniowiecznego miasta, używając pojęć: „rynek”, „mury miejskie”, „brama miejska”; • wymienia elementy obronne miasta, zapewniające bezpieczeństwo jego mieszkańcom; • na planie miasta wskazuje elementy obronne i rynek, odczytuje nazwy znajdujących się na rynku budowli i omawia ich funkcje; • wyszukuje na planie miasta nazwy ulic, świadczące o specjalnościach rzemieślniczych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „samorząd miejski”, „burmistrz”, „rajcy”, „rada miejska”, „ławnicy”; • omawia sposoby i miejsca lokowania średniowiecznego miasta, uwzględniając jego elementy obronne; • wskazuje na ilustracji elementy obronne zabudowy miejskiej i omawia ich funkcje; • porównuje wygląd miasta średniowiecznego i współczesnego; • wymienia nazwy polskich miast powstałych w średniowieczu. 	13.1 13.2

	11. Mieszkańcy średniowiecznego miasta	<ul style="list-style-type: none"> mieszkańcy średniowiecznych miast i ich zajęcia cechy i ich zadania warunki życia mieszkańców średniowiecznego miasta czas wolny mieszkańców średniowiecznego miasta 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia mieszkańców średniowiecznego miasta; opowiada o zajęciach kupców i rzemieślników; wymienia nazwy specjalności średniowiecznych rzemieślników; wyjaśnia, czym były cechy; na podstawie ilustracji opisuje wygląd warsztatu rzemieślniczego; opowiada o sposobach spędzania czasu wolnego przez mieszkańców średniowiecznych miast. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: „mistrz cechowy”, „czeladnik”; przedstawia zróżnicowanie społeczne mieszkańców średniowiecznego miasta; omawia warunki życia i zajęcia wszystkich mieszkańców średniowiecznego miasta; na podstawie ilustracji opowiada o pracy średniowiecznych rzemieślników; wyjaśnia przyczyny zanikania wspólnie wielu specjalności rzemieślniczych; opowiada, jak wyglądała nauka zawodu w średniowieczu: od ucznia do mistrza cechowego. 	13.1 13.2
	Dzień w średniowiecznym mieście	<ul style="list-style-type: none"> dzień w średniowiecznym mieście w warsztatach wybranych średniowiecznych rzemieślników 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> w oparciu o ilustrację zamieszczoną w podręczniku opowiada o życiu codziennym w średniowiecznym mieście; wymienia grupy społeczne mieszkające w mieście; wymienia przykłady specjalności rzemieślniczych w średniowiecznym mieście i nazywa towary wyrabiane przez rzemieślników. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym różniły się rozrywki ludzi w średniowiecznym mieście od rozrywek współczesnych; samodzielnie, w oparciu o ilustrację, opowiada o życiu codziennym mieszkańców średniowiecznego miasta; porównuje rozrywki mieszczan z rozrywkami mieszkańców zamku rycerskiego. 	13.1 13.2
	12. Wieś w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> wygląd średniowiecznej wsi zajęcia mieszkańców wsi obowiązki chłopów wobec właściciela ziemi życie codzienne mieszkańców wsi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji opisuje wygląd średniowiecznej wsi; w oparciu o materiał ilustracyjny nazywa czynności wykonywane przez chłopów podczas prac polowych; wymienia przykłady uprawianych roślin i hodowanych zwierząt; podaje przykłady obowiązków chłopów wobec właścicieli wsi; opowiada o rozrywkach mieszkańców wsi; opowiada o codziennej pracy mieszkańców wsi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia wygląd średniowiecznej wsi; wskazuje na ilustracji kościół, karcznię, młyn i wyjaśnia ich rolę w funkcjonowaniu wsi; opisuje warunki życia mieszkańców wsi; wymienia powinności chłopów wobec właścicieli wsi; porównuje życie chłopów z życiem rycerza i mieszczanina; wymienia narzędzia używane podczas prac polowych i porównuje pracę średniowiecznych chłopów z pracą rolników współcześnie (zauważa znaczenie postępu cywilizacyjnego). 	14.1 14.2
ROZDZIAŁ IV W czasach pierwszych Jagiellonów	13. Trudne sąsiedztwo	<ul style="list-style-type: none"> Krzyżacy na ziemiach polskich utworzenie państwa krzyżackiego i jego organizacja polityka Krzyżaków wobec sąsiadów zagarnięcie Pomorza Gdańskiego 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje wygląd rycerzy krzyżackich; wskazuje na mapie Mazowsze, ziemię chełmińską, Pomorze Gdańskie, państwo zakonne, Gdańsk, Malbork; przedstawia przyczyny sprowadzenia Krzyżaków do Polski; zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej rok 1226. 	<ul style="list-style-type: none"> opowiada o okolicznościach utworzenia państwa zakonnego; przedstawia politykę prowadzoną przez Krzyżaków na podbitych terenach; przedstawia politykę Krzyżaków wobec Polski; wyjaśnia okoliczności zagarnięcia Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków; wyjaśnia znaczenie Pomorza Gdańskiego dla państwa polskiego; zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej datę utraty przez Polskę Pomorza Gdańskiego – 1308 r.; przedstawia samodzielnie zebrane wiadomości na temat organizacji zakonu krzyżackiego. 	
	14. Jadwiga Andegaweńska – król Polski	<ul style="list-style-type: none"> Jadwiga Andegaweńska królem Polski dwór Jadwigi i jej zasługi dla rozwoju kultury polskiej testament królowej Jadwigi kult św. Jadwigi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zaznacza na taśmie chronologicznej czasy, w których żyła Jadwiga Andegaweńska; charakteryzuje królową Jadwigę; wymienia zasługi królowej Jadwigi dla kultury polskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia okoliczności wstąpienia na tron Jadwigi Andegaweńskiej; nazywa, na podstawie schematu, związki pokrewieństwa między Jadwigą Andegaweńską a ostatnimi Piastami; opowiada o życiu dworu królowej Jadwigi; wyjaśnia, dlaczego Jadwiga Andegaweńska została uznana za świętą; tworzy album „Dzieło królowej Jadwigi”, poświęcony królowej Jadwidze i jej działalności. 	17.3
	15. Jadwiga i Jagiełło – unia polsko-litewska	<ul style="list-style-type: none"> przyczyny unii polsko-litewskiej w Krewie Władysław Jagiełło królem Polski bitwa pod Grunwaldem w 1410 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zaznacza i zapisuje na taśmie chronologicznej daty unii w Krewie i bitwy pod Grunwaldem; wskazuje na mapie Królestwo polskie, Wielkie Księstwo Litewskie, państwo zakonu krzyżackiego, Krewa, Grunwald; wyjaśnia przyczyny unii polsko-litewskiej; opowiada o przyczynach i skutkach bitwy pod Grunwaldem. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „unia personalna”; opowiada o okolicznościach wstąpienia na tron Władysława Jagiełły; przedstawia zobowiązania Władysława Jagiełły podjęte w Krewie; opowiada o przebiegu bitwy pod Grunwaldem; zbiera i przedstawia informacje o słynnych rycerzach, którzy brali udział w bitwie pod Grunwaldem. 	17.1 17.2 17.4
	16. Wisła do Gdańska	<ul style="list-style-type: none"> odzyskanie Pomorza Gdańskiego wzrost znaczenia Wisły jako szlaku komunikacyjnego splaw rzeczny rozkwit Gdańska i innych miast położonych na szlaku wiślanym 	<p>Uczeń</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: „spichlerz”, „splaw rzeczny”; wskazuje znaczenie Wisły jako szlaku komunikacyjnego; wskazuje na mapie Wisłę, Gdańsk i miasta położone na szlaku wiślanym; wymienia towary, którymi handlowano w Polsce w XV i XVI wieku. 	<p>Uczeń</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia okoliczności odzyskania Pomorza Gdańskiego; przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu w 1466 r.; wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarki polskiej po odzyskaniu Pomorza Gdańskiego; opowiada o funkcjonowaniu splawu rzeczno; wyjaśnia pojęcia: „szkuta”, „flisak”, „żuraw”, i posługuje się nimi; zbiera i przedstawia informacje o różnych jednostkach pływających, wykorzystywanych w splawie rzeczno w XVI wieku. 	19.2
	Sprawdzamy wiedzę i umiejętności	Przypomnienie i utrwalenie poznanych pojęć i zagadnień.			

Dział programu	Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania podstawowe	Wymagania ponadpodstawowe	Odniesienie do podstawy programowej
			Konieczne i podstawowe	Rozszerzające i dopełniające	
ROZDZIAŁ V Nowa epoka, nowy świat	17. Z Kolumbem ku nieznanym brzegom	<ul style="list-style-type: none"> średniowieczne wyobrażenia o Ziemi przyczyny odkryć geograficznych wielcy odkrywcy i ich wyprawy (Krzysztof Kolumb, Vasco da Gama, Ferdynand Magellan) skutki wielkich odkryć geograficznych dla Europy i Ameryki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: „karawela”, „Nowy Świat”, „Indianie”, „broń palna”; opisuje odkrycie Krzysztofa Kolumba, używając pojęć: „karawela”, „Nowy Świat” (patrz rozdział „Dwa światy”), „Indianie”, „broń palna”; wymienia odkrywców: Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana, Vasco da Gamę; umieszcza w czasie i w przestrzeni Krzysztofa Kolumba i jego pierwszą wyprawę; wymienia nazwy towarów przywożonych z Nowego Świata do Europy (patrz rozdział „Dwa światy”); wymienia następstwa wypraw odkrywczych dla Europy i Ameryki. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny wielkich odkryć geograficznych; wyjaśnia przyczyny poszukiwania przez Europejczyków drogi morskiej do Indii; wymienia wynalazki z dziedziny żeglugi, które umożliwiły dalekie wyprawy; wskazuje na mapie kierunki podróży znanych odkrywców; wskazuje związek między wynalazkami z dziedziny żeglugi a podejmowaniem dalekich wypraw; przedstawia osiągnięcia cywilizacji prekolumbijskich (patrz rozdział „Dwa światy”). 	15.1 15.2 15.3
	Dwa światy	<ul style="list-style-type: none"> najważniejsze odkrycia przełomu XV i XVI w. oraz wielcy odkrywcy zmiany w życiu mieszkańców Starego i Nowego Świata 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie: kierunki podróży wielkich odkrywców, obszary Starego i Nowego Świata, tereny zajęte przez Hiszpanów i Portugalczyków; wymienia nazwy towarów przywożonych ze Starego do Nowego Świata i odwrotnie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia znaczenie odkryć geograficznych dla wymiany towarowej między Starym i Nowym Światem; z nowo poznanych przez Europejczyków towarów wymienia te, bez których nie mogliby obyć się współcześni; dostrzega związek między odkryciami geograficznymi a zniszczeniem cywilizacji prekolumbijskich. 	15.2 15.3
	18. Narodziny nowej epoki	<ul style="list-style-type: none"> renesans – nowe spojrzenie na świat ideał człowieka renesansu wynalezienie druku i jego rola w upowszechnianiu kultury 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „humanizm”; wymienia cechy człowieka renesansu; wymienia wybitnych przedstawicieli renesansu, m.in. Leonarda da Vinci, Michała Anioła; zaznacza na taśmie chronologicznej epokę renesansu; opowiada o zmianach, jakie zaszły w życiu codziennym ludzi renesansu; przedstawia poglądy głoszone przez humanistów; wskazuje Włochy jako kolebkę renesansu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „renesans” („odrodzenie”); charakteryzuje postawę człowieka renesansu; wyjaśnia, na czym polegało znaczenie wynalezienia nowej metody druku; opowiada o sposobie drukowania książek; przedstawia osiągnięcia wybitnych postaci epoki (Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Jana Gutenberga). 	

	Leonardo da Vinci – człowiek renesansu	<ul style="list-style-type: none"> Leonardo da Vinci przykładem człowieka renesansu wybrane dzieła Leonarda da Vinci 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> w oparciu o materiał ilustracyjny wymienia dzieła, z których zasłynął Leonardo da Vinci; wyszukuje – w tekście i na podstawie źródeł ikonograficznych – informacje świadczące o nowatorskich projektach Leonarda da Vinci; podaje przykłady dokonań świadczące o geniuszu Leonarda da Vinci. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego Leonarda da Vinci nazwano wielkim twórcą renesansu; wyjaśnia, w czym przejawiał się geniusz Leonarda da Vinci; udowadnia, że dzieła artystów były odzwierciedleniem poglądów humanistów; na podstawie materiału ilustracyjnego opowiada o nowatorskich projektach Leonarda da Vinci. 	
	19. Renesansowy Wawel Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> potomkowie Władysława Jagiełły drogi przenikania idei renesansu do Polski Wawel renesansową siedzibą królów Polski życie dworskie na Wawelu w okresie panowania ostatnich Jagiellonów zasługi ostatnich Jagiellonów dla rozwoju kultury polskiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> identyfikuje czasy renesansu w Polsce z okresem panowania władców z rodu Jagiellonów; na podstawie drzewa genealogicznego Jagiellonów wskazuje i wyjaśnia stopnie pokrewieństwa w rodzinie; wyjaśnia pojęcia: „dwór”, „komnata”, „arras”, „paż”; opisuje życie dworskie na Wawelu w okresie panowania ostatnich Jagiellonów, używając pojęć: „dwór”, „komnata”, „arras”, „paż”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia drogi przenikania idei renesansowych do Polski; wskazuje renesansowy charakter siedziby królewskiej na Wawelu; przedstawia zasługi ostatnich Jagiellonów dla rozwoju kultury w Polsce; wymienia przykłady zmian wprowadzonych na dworze przez królową Bonę; wyjaśnia pochodzenie i znaczenie pojęcia „włoszczyzna”. 	18
	rozszerzenie do 2 jednostek lekcyjnych W renesansowym stylu – zabytki mojego regionu	<ul style="list-style-type: none"> zabytki renesansowe regionu i ich charakterystyka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze zabytki renesansowe miejscowości, regionu; krótko charakteryzuje wybrany zabytek renesansowy w swojej miejscowości lub w regionie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wkład kultury regionalnej w rozwój kultury ogólnopolskiej; samodzielnie tworzy prezentację o najcenniejszych zabytkach renesansowych regionu; na podstawie różnych źródeł samodzielnie zbiera informacje o wybranym zabytku renesansowym regionu i prezentuje go w formie wskazanej przez nauczyciela. 	

	20. W pracowni Mikołaja Kopernika	<ul style="list-style-type: none"> Mikołaj Kopernik – człowiek renesansu odkrycie Kopernika – teoria heliocentryczna znaczenie odkrycia Kopernika 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „astronom”; opowiada o życiu Mikołaja Kopernika, używając pojęć: „uczony”, „astronom”, „odkrycie naukowe”; opisuje i umieszcza w czasie odkrycie Mikołaja Kopernika; wyjaśnia, co znaczy powiedzenie: „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”; wskazuje na mapie miejscowości związane z życiem i działalnością Mikołaja Kopernika: Toruń, Frombork, Kraków, Olsztyn. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „teoria heliocentryczna”; przedstawia Mikołaja Kopernika jako polskiego uczonego czasów renesansu; wyjaśnienia istotę teorii heliocentrycznej; przedstawia znaczenie teorii heliocentrycznej dla rozwoju nauki; w oparciu o materiał ilustracyjny opisuje narzędzia badawcze, wykorzystywane w pracy uczonego. 	16.1 16.2
	Sprawdzamy wiedzę i umiejętności	Przypomnienie i utrwalenie poznanych pojęć i zagadnień.			
ROZDZIAŁ VI W Rzeczypospolitej szlacheckiej w XVI–XVII wieku	21. Szlachta i król rządzą Rzeczpospolitą	<ul style="list-style-type: none"> szlachta i jej zajęcia pozycja stanu szlacheckiego w państwie sejm walny i sejmiki ziemskie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: „sejm walny”, „sejmiki ziemskie”, „pospolite ruszenie”, „przywilej”; zna rycerskie pochodzenie stanu szlacheckiego; przedstawia zajęcia szlachty; charakteryzuje obowiązki szlachcica wobec państwa; wymienia najważniejszych urzędników królewskich; na podstawie ilustracji przedstawia skład sejmu walnego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia różnicowanie w stanie szlacheckim; opowiada o położeniu szlachty; przedstawia najważniejsze przywileje szlacheckie; wskazuje wpływ przywilejów na wyjątkową pozycję szlachty w Polsce XVI–XVII w.; wymienia decyzje podejmowane na sejmie walnym; wyjaśnia rolę sejmików ziemskich w funkcjonowaniu parlamentaryzmu w XVI–XVII w.; charakteryzuje zadania najważniejszych urzędników królewskich; porównuje parlamentaryzm Rzeczypospolitej XVI–XVII w. z parlamentaryzmem współczesnej Polski. 	19.1
	22. W majątku szlacheckim	<ul style="list-style-type: none"> folwark szlachecki gospodarcza działalność szlachty ustawy antychłopskie i antymieszczańskie życie codzienne dworu szlacheckiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: „folwark”, „pańszczyzna”, „kmięcie”, „dwór”; przedstawia gospodarczą działalność szlachty; wymienia najważniejsze pomieszczenia dworu szlacheckiego; wymienia najważniejsze rozrywki szlachty; opowiada o edukacji dzieci szlacheckich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opowiada o wyglądzie folwarku szlacheckiego; wymienia najważniejsze zabudowania folwarku i wskazuje ich funkcje; przedstawia funkcjonowanie folwarku szlacheckiego; wyjaśnia przyczyny i sposoby powiększania majątków szlacheckich; wyjaśnia przyczyny uchwalenia przez szlachtę ustaw antychłopskich i antymieszczańskich; wymienia najważniejsze ustawy wymierzone przeciw chłopom i mieszczanom; wyjaśnia wpływ ustaw antychłopskich i antymieszczańskich na położenie tych grup społecznych; opisuje wygląd dworku szlacheckiego; zbiera i przedstawia informacje o narzędziach rolniczych używanych w produkcji rolnej w XVI–XVII wieku. 	19.2
	Spacer po majątku szlacheckim	<ul style="list-style-type: none"> wygląd majątku szlacheckiego zabudowania folwarczne i ich funkcje zagrody chłopskie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji wymienia zabudowania i miejsca majątku szlacheckiego: folwark, dwór, wieś, młyn, staw, las; opowiada o wyglądzie domu chłopskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia funkcje zabudowań i miejsc majątku szlacheckiego: młyna, stawu, kościoła; opowiada o życiu i zajęciach mieszkańców majątku szlacheckiego; zbiera informacje o najstarszych budowlach drewnianych swego regionu, ze szczególnym uwzględnieniem dworców szlacheckich i młynów. 	19.2
	23. W Rzeczypospolitej Obojga Narodów	<ul style="list-style-type: none"> postanowienia unii lubelskiej pierwsza wolna elekcja skutki wolnych elekcji Warszawa nową stolicą kraju 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „unia”; wyjaśnia przyczyny zawarcia unii realnej w Lublinie; wskazuje na mapie Rzeczpospolitą Obojga Narodów; opisuje, w jaki sposób wybierano króla, używając pojęć: „koronacja” (patrz rozdział „W blasku królewskiej korony”), „elekcja”, „pole elekcyjne”; wymienia dwóch pierwszych królów elekcyjnych w Polsce; na mapie wskazuje państwa, z których pochodzili Henryk Walezy i Stefan Batory; wskazuje na mapie Warszawę i wymienia króla Zygmunta III Wazę jako władcę, który uczynił ją stolicą kraju. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zaznacza na taśmie chronologicznej daty: 1569 r. i 1573 r., oraz identyfikuje je z unią lubelską i pierwszą wolną elekcją; omawia sytuację geopolityczną Rzeczypospolitej po zawarciu unii lubelskiej; przedstawia przyczyny wolnych elekcji i wyjaśnia zasady ich przeprowadzania; opisuje skutki wolnych elekcji; w oparciu o analizę mapy wyjaśnia powody przeniesienia stolicy z Krakowa do Warszawy. 	20.1 20.2
	24. W czasach potopu szwedzkiego w XVII wieku	<ul style="list-style-type: none"> najazd Szwedów na Polskę (1655–1660) postawa społeczeństwa w czasie najazdu szwedzkiego obrona Jasnej Góry Stefan Czarniecki bohaterem czasów potopu szwedzkiego skutki wojen ze Szwedami 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> w oparciu o analizę mapy wymienia przyczyny wojen polsko-szwedzkich; sytuuje w czasie i omawia wydarzenia potopu szwedzkiego, uwzględniając obronę Częstochowy i postaci Stefana Czarnieckiego oraz ojca Augustyna Kordeckiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny wojen ze Szwecją; przedstawia zasięg najazdu szwedzkiego w 1655 r. i postawy polskiej szlachty; przedstawia najważniejsze wydarzenia potopu szwedzkiego; charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego wobec najeźdźcy, ze szczególnym naciskiem na postać Stefana Czarnieckiego jako symbolu patriotycznej postawy; omawia skutki wojen ze Szwecją; wyjaśnia, dlaczego najazd Szwedów nazwano „potopem”. 	21.1
	25. Wyprawa wiedeńska Jana III Sobieskiego	<ul style="list-style-type: none"> Turcy zagrożeniem dla Polski i Europy wojny Rzeczypospolitej z Turcją w XVII w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: „oblężenie”, „odsiecz”, „sułtan”, „husaria”; sytuuje w czasie wyprawę wiedeńską 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „janczar”; posługując się ilustracją, porównuje uzbrojenie janczara i husarza; 	21.2

	<p>rozszerzenie do 2 jednostek lekcyjnych</p> <p>Pod hetmańską buławą – wybitni dowódcy Rzeczypospolitej XVII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> odsiecz wiedeńska Jana III Sobieskiego skutki wojen XVII w. wybitni dowódcy i wielkie bitwy Rzeczypospolitej XVII w. 	<p>Jana III Sobieskiego i zaznacza rok 1683 na taśmie chronologicznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje wyprawę wiedeńską Jana III Sobieskiego posługując się pojęciami: „oblężenie”, „sultan”, „odsiecz”, „husaria”; wskazuje przyczyny zagrożenia tureckiego dla Polski i Europy; wskazuje na mapie Rzeczypospolitą, Turcję, Austrię i Wiedeń. <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia miejsca wielkich bitew oręża polskiego w XVII w. (Kircholm, Cecora, Warka, Chocim) i polskich dowódców; wymienia i krótko charakteryzuje postaci wybitnych hetmanów Rzeczypospolitej w XVII w.: Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego, Stefana Czarnieckiego, Jana Sobieskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> opowiada o wojnach Rzeczypospolitej z Turcją w XVII w.; wskazuje na mapie Chocim i wyjaśnia znaczenie zwycięstwa chocimskiego dla Polski i hetmana Sobieskiego; przedstawia skutki wojen XVII w. dla położenia Rzeczypospolitej; zbiera i prezentuje informacje o innych bitwach (rozegranych podczas wojen z Turcją) i dowódcach wojsk polskich. <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zbiera samodzielnie materiał ilustracyjny i informacje na temat jednego z wybitnych dowódców Rzeczypospolitej w XVII w. oraz bitew, w których dowodził; opracowuje wraz z kolegami plakat „Pod hetmańską buławą”, przedstawiający jednego z wybranych hetmanów, i prezentuje go na forum klasy; opracowuje samodzielnie prezentację dotyczącą wszystkich omawianych w temacie postaci. 	
	W barokowym stylu	<ul style="list-style-type: none"> architektura i sztuka baroku wybrane zabytki polskiego baroku 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na ilustracjach najważniejsze elementy charakterystyczne dla stylu barokowego; wymienia 1–2 przykłady zabytków polskiego baroku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia założenia sztuki barokowej; charakteryzuje architekturę i sztukę barokową; opisuje wygląd świątyni barokowej; wymienia zabytki polskiego baroku; na podstawie samodzielnie zebranych informacji wymienia zabytki barokowe swego regionu; w dowolnej formie prezentuje wybrany przez siebie zabytek barokowy. 	
	Sprawdzamy wiedzę i umiejętności	Przypomnienie i utrwalenie poznanych pojęć i zagadnień.			